

Domislice mariborske bande

Andrej Predin: Prihodnost d. o. o.

ROBERT SIMONIŠEK

Roman Andreja Predina Prihodnost d. o. o. je zgodba o 35-letnem moškem z vzdevkom Pogrebnik, ki mu je pred leti umrla življenjska sopotnica, zaradi česar mora sam preživljati svojega edinca Marcela. Gre za logično nadaljevanje prejšnjih dveh Predinovih romanov, na kar najbolj sugerira ponavljajoča se besedna zveza "na zeleno vejo", ki je naslov avtorjevega prvenca. Obupani oče, ki je že nekaj časa brez službe, gre skozi trpko obdobje, njegovo zaupanje v spremembe in samozavest sta skrhani. Ob grožnji socialne službe, da mu bodo vzeli otroka, mu predstavljajo edino oporo njegova mati in prijatelji – banda iz mestne četrti Nova vas II. Resnost situacije, ki jo Predin mehča z duhovitimi opisi lokalnih posebnosti in komičnimi zapleti, dobiva nove razsežnosti, ko osrednji lik naleti na svoje bivše dekle, s katero postopoma in zadržano obujata odnos.

Zgodba je postavljena v sodobni Maribor, natančneje v čas po protestih. Na eni strani Predin niza konflikte znotraj razbite družine in med moškim in žensko, na drugi strani pa se loteva širše družbene analize, odnosov med prebivalci mestne četrti, med policisti in vstajniškimi obsojenci, mestno oblastjo in malim človekom, poštenjaki in lokalnim "mafijozotom". Za slednjega se pokaže, da sta z osrednjim junakom v sorodstvu, njuno biološko vez utrjuje Pogrebnikova mati, ki je slogarica.

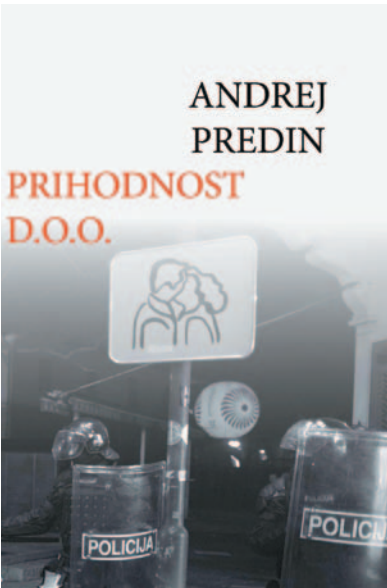
Sivina vsakdana počasi bledi, ko Pogrebnik (tudi druga imena, kot sta Strajki in Šmajser, so pomenljivo izbrana) v nui, da nabere dovolj finančnih sredstev in obdrži Marcela, potegne črto in ustanovi (ob pomoči prijateljev) vedeževalnico z imenom Prihodnost d. o. o. S to navidez utopično potezo v njegovo življenje, in bedo nje-

govih finančno obubožanih sotrpinov, zaveje svež veter. Vedeževalnica, najsi gre za resno firmo ali absurden kliše, vnese v njihova življenja posrečene pripetljaje in kljub očitni profitabilnosti deluje kot neke vrste "zavod za srečo", ki poveže mestno četrt.

Roman kot kompleksna forma v prvi vrsti razkriva dinamiko odnosov, kar Predinu lepo uspeva. Jedro, okoli katerega se nalagajo postranske zgodbe, je sklenjeno. Celoten tekst je zapisan v istem ritmu, kratka poglavja dajejo občutek filmskih sekvenc in so ravno prav priprta, da bralcu ne dajejo enoznačnega odgovora glede tega, kaj se bo zgodilo v nadaljevanju. Dialogi so spretno postavljeni, slengovski izrazi in kletvice (pizdofce ipd.) primerni glede na regijo in generacijo. Ob tem pa avtorju uspe izrabiti tudi estetske ravni knjižnega jezika, najsi bo v opisih situacij ali introspektivnih razmišljanjih osrednjega lika. Arhitektonika je preprosta in premišljena, tragičnost življenjske situacije, ki se dramatično stopnjuje vsled negotovosti glavnega lika in z njim povezane sinove usode, si podaja roko z groteskno-satiričnimi vložki, ki smešijo politike, povzpetnike, mariborske veljake in še koga. Tudi prvoosebne pripovedovalca samega, ki med poglavja enakomerno seje avtoironijo in se norčuje iz lastnih napak in pomanjkljivosti, s čimer se obvaruje, da ne bi zdrsnil v samopomilovanje ali moraliziranje.

Z liki, postavljenimi v brezperspektivno okolje, ki ga avtor osebno dobro pozna, v marsičem opravi tudi s stereotipnimi predstavami (post) tranzicijske Slovenije: mafijci niso vedno zgolj takšni, kot se kažejo navzen, alternative so možne, če je za to tudi volja.

Ni bistveno, ali je Predin s Prihodnostjo d. o. o. povedal resnico oziroma približek mariborske zgodbe. Ni najpomembnejše, ali ima zgodba



Založba Litera, zbirka Piramida, Maribor 2014

Ko ni več kaj izgubiti, se lahko zgolj še vržemo v prepad prihodnosti

srečen ali tragičen konec. Ob vseh malverzacijah, moralnih spodrseljajih leporečnikov, neodzivnosti oblastnikov in anomalijah v podsistemi, ki smo jim dandanes priča po vsej deželi, se zdi njegova rešitev z vedeževalnico kritično-duhovita alternativa. Zgodbo, kakor jo v strukturi prepričljivo niza



Andrej Predin (Tit Košir)

od začetka do konca, je možno brati tudi kot metaforo o prijateljstvu in nujnosti upanja: ko ni več kaj izgubiti, se lahko zgolj še vržemo v prepad prihodnosti. Na osebni in družbeni ravni. Ob neljubih in celo nasilnih dogodkih, ki jim stopata nasproti oče samohranilec in sin na čelu mariborske bande,

pa se vendarle zdi, da gre piscu prvenstveno za ljubezen na relaciji oče-sin, moški-ženska, posameznik-prijatelj. Le z njo se je možno povzpeti čez pretiran individualizem, nadvladati eksistenčno stisko, občutek odpadništva in osamljenosti. Zdi se, da tudi v resničnosti.

Sporočilo o prijateljstvu, identiteti, odnosih

Leo Lionni: Mali modri in mali rumeni

DRAGICA HARAMIJA

Leo Lionni (1910-1999) je ustvaril imenitne avtorske slikanice, torej je bil hkrati avtor besedila in ilustracij (celostni avtor). Za svoje delo na slikaniškem področju je prejel številne pomembne nagrade, nedvomno pa zasluži njegova prva slikanica, Mali modri in mali rumeni (1959), prav posebno pozornost. V slovenščino je bila doslej prevedena zbirka šestnajstih zgodb z naslovom Frederik pripoveduje (EPTA, 1989), pred nekaj dnevi pa smo končno dobili tudi v slovenskem prevod – v stilu mariborskih dnevov knjige – kultno slikanico Mali modri in mali rumeni, prevedla jo je Mojca Redjko, izdala založba Miš, 2015.

Slikanica je multimodalna knjiga, saj bralca nagovarja z dvema različnima kodoma sporočanja, to sta jezikovni in likovni kod, zato ima vsaka slikanica tri osnovne sestavine: besedilo, ilustracije in vsebinsko-oblikovni odnos med njima (interakcija). Sodobne postmoderne slikanice ni mogoče brati na način, da bi prebrali le besedilo, temveč je treba pomene sestavljati iz obeh kodov sporočanja, kar pa je zelo blizu (lutkovnemu) gledališču. Torej ni čudno, da je hkrati z izidom slikanice doživela zgodba o malem modrem in malem rumenem tudi slovensko krstno uprizoritev v Lutkovnem gledališču Maribor (premiera je bila 16. aprila).

Slikanica in lutkovna predstava Mali modri in mali rumeni sta izrazito večpomenski in večnaslovniški (ali naslovniško odprti). Sporočilo

zgodbe, ki je neodvisno od medija, bo majhen otrok doživel dobesedno, starejši in bolj izkušeni pa bodo razumeli njen metaforični pomen. V svetu, prepolnem praznih besed in podob, je največji čar te slikanice v njenem jezikovnem in likovnem minimalizmu, s katerim je Lionniju uspelo pričarati bogato, globoko, večplastno sporočilo o prijateljstvu, identiteti, odnosih.

Mali modri in mali rumeni sta najboljša prijatelja, sošolca in sosed, saj njuna domova loči le cesta. Rumeni in modri se zelo rada skupaj igrata. Nekega dne je šel modri na obisk k rumenemu, a ker ga ni bilo doma, ga je iskal naokrog. Ko sta se končno srečala, sta se iz veselja objela in postala sta zelena. Starši ju niso prepoznali, a njune solze sperejo zeleno barvo in takrat postane vse jasno tudi odraslim: kdor ima pravega prijatelja, ima vse. Posebej bi veljalo izpostaviti, da književni prostor v zgodbi ni eksplicitno omenjen, spoznavamo ga skozi fragmente besedila in upodobitev. Čeprav gre za nefiguralne upodobitve in minimalizem v pripovedi, bralec natančno ve, da se dogajanje odvija v mestnem okolju, saj modri in rumeni stanujeta v isti ulici, hodita v šolo, omenjen je park. Književni čas je strnjen na en dan, ki je poln dogodkov, predvsem pa ga osmisli spoznanje o globokem prijateljstvu.

Janja Batič je v likovni analizi slikanice zapisala, da iztrgane modre in rumene oblike dobijo z velikostnimi razmerji pomen odnosov otrok – starši, barve v slikanici pa so znaki (npr. rjava je dom, zelena park), te-



Miš založba, Dob pri Domžalah, 2015

oretičarka pa je posebej poudarila: "Lionni je izkoristil bogato pripovedno moč barve, oblike in kompozicijskih elementov za pripovedovanje svoje zgodbe. /.../ Trenutek, ko se prijatelja srečata in postaneta zelena, spodbudi željo po ustvarjanju različnih pomenov. Z vidika likovne teorije je ta sprememba zelo zanimiva, saj gre za mešanje barv."

Prav ta princip je pri ustvarjanju predstave kot izhodišče uporabil tudi režiser Miha Golob. Oder je odel v belino, ki lebdi sredi črne odrske luknje – kot majhno prazno veselje, v katerem bo treba ustvariti svet (iz nečesa, kar je "pač pri roki"). Ali kot prazen list knjige, ki jo je šele treba napisati/naslikati. Skozi nedolžno perspektivo igralskega tandem (Miha Bezeljak in Anže Zevnik) se začne radovedno raziskovanje prostora in kreiranje sveta. Nič ni bolj podobno stvarstvu sveta kot prav čista otroška igra, kot jo nakazuje že naivnost

Eden izmed pomembnejših umetniških projektov s področja kulturne vzgoje najmlajših v zadnjem času

slikanice. Otroška igra je tudi osnovni kod razvijanja predstave – igralka (mlada pleskarja) "po naključju" napačkata modrega, nato rumenega, skozi čarovnijo ustvarita dva abstrak-



Hkrati z izidom slikanice je doživela zgodba o malem modrem in malem rumenem tudi slovensko krstno uprizoritev v Lutkovnem gledališču Maribor. (LGM)

tna lika in zid takoj postane prostor bivanja – majhna ljubka predmeta s samosvojim gibanjem in zvokom zaživita svoje polno mestno življenje, z načinom in smermi gibanja definirata svoje opravke tako, da jih najmlajši gledalci z lahkoto prepoznajo. Razpoloženje zgodbe pomembno barva glasba, edini element, ki ga slikanica ne ponuja, temveč ga terja – tistega ultimativnega in sebi lastnega. Vasko Atanasovski ji ga ponudi in predstava se plasti skozi uporabo svetlobe, teme, oblik, barv in obračanja perspektiv vse do zaključnega prizora, kjer se otroci vseh barv igrajo prav do večerje, njihovo složno igro pa ponazorijo mnogopomenska mavrica.

Pozen slovenski prevod Malega modrega in malega rumenega v povezavi z navdihujočo in do izvirnika spoštljivo predstavo je zagotovo eden izmed pomembnejših umetniških projektov s področja kulturne vzgoje najmlajših v zadnjem času.